

Petroosoono aa tauraa yanaa aavaa fafaara reeravai

Aa tauraa yanaa aavaa Petroosoono Anutuuqo ariinnee kiasa mmataama kioo gioonna kiaapu vaa ausa hanigiooya Asiaa mmataivau vida raubiriima kiooyani Petrooso fafaara reeravai. Aa yanaa aavaa roo oyaivo ataama vaivai. Petrooso gioonna kiaapuuyaata yamayamaa kuaivaa tioo Yisuunnara kutaavaivee kiaivaara mmuaararaiyauvo iyasi nninaraiyauvaara iya kiasa mmiravai. Ivo iya tunoo: Yisuu Kirisiinna mmayaaya yoketaivaata ivo putuuvo diitoo Anutuuqaasi vuuvo kava tiinaraivaara faannakiateeraivaaraatama fafaara reeravaivee.

¹ Na Petrooso Yisuu Kirisiinna kua varee nuaira aposoroo vaidivoono aa kua aavaa fafaaraki-aunoo.

Anutuuqo mmataama kioo gioonna kiaapuuya ngiari voopinnaiya mmataivau vida raubiriida variyaiyani na aa kua aavaa kiauko fafaarainoo. Na Podoo ivakiraatama Garatiaa ivakiraata Kapatokiaa ivakiraatama Asiaa ivakiraata Bituniaa ivakiraatama aa kua aavaa kiauko fafaarainoo.

² Ti Koova Anutuuqo tauraa ngiiyara yaata utuoo ariinnee kiasa ngii mmataama kieeravai. Mmataama kioodoo inna Mmannasaivo ngiiki varuduu ngia innani yoketaa tuanaaya variravai. Ngia Yisuu Kirisiinna kuaivaa rikiada iikiaaraivaaraatama ivo ari kiauvaadiri ngii mminnamminnaa

maisaiyauvaa rugaanaraivaaraatama Anutuuoqo ariiniee kiaa ngii mmataama kieeravai.

Ivo kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ari ausa nuufaivaa ngii mino pinaavai nnaasu vaki-aveeraivaara na yaata utuaunoo.

*Ta tupatupaa variraivaara faannaida variaun-
nanoo*

³ Anutuuoqo ti Udaanga Yisuu Kirisiinna Koovavee. Kii ta innara yoketaavee kjaaravee. Iva Yisuu Kirisiinna tuduu putuuvakidiri diitoovaaraida aanna makee ta karaasa variraivaa varaunnanoo. Ivo tiyara pinaama boo tuuvaara itaama iiravai. Ta ivaaraida aanna makee tupatupaa variraivaara faannaida variaunnanoo.

⁴ Anutuuoqoono ari gioonna kiaapuuyani varira yoketaa ari vookaraiyauvaa vaa teerama yapa ki-ivaaraida ta faannaida variaunnanoo. Iva ngiau aapu tiini teerama yapa kaiyauvo hama tatokoo raubiriinno hama aasannainno maisaivai.

⁵ Ngia Anutuuoqaara kutaavaivee kiaavo too ivo ari yaagueeqaivaadiri ngii hanuaa kiaikiai ngia yoketaama varia rada vidada teekio fai yoke-
taama variraivo kooyaa vaino rikioo ivo ngii vi-
too ivau ngii yapaanaravai. Vaa ivo yoketaama
variraivaa ngiini teerama kiaivo fai suai nnaagiai
ngiau mmata taikeera suaivaki fai kooyaa vainar-
avaivee.

⁶ Ivaaraida sirigaida variatee. Fai mmuaararaiivo ngiisi vainai sa ivaara yaata utuatee. Mo vara ngiisi vainarannee? Vara hama ngiisi vainarannee? Fai vainno kiisa suai nnaasu

fai mmuaararai ari vookara ari vookaraiyauvo ngiisi vainai teedaata sirigaida variatee.

⁷ Ngia Anutuuqaara yaagueeqama kutaavaivee kiaivaa kaanaa yoketaivo kooyaa vakiaiveeraivaara mmuaararaiivo ngiisi vainaravai. Mmatayaa diaa vaidiiya sikau mmannaammannai gooraiyauvaara kaayauma mmuduuya ruaiyauvo aikiooma fai raubiriinno taikaanaravai. Ngia Anutuuqaara kutaavaivee kiaivoono pinaa yoketaavai vainno gooraivaa yaataravaivee. Vaidiiya gooraivaa varada ikiayaa kiaavo too ikiaivo taikio too goora tuanaivo rupi nuunama vaineema mmoori mmuaararaiivo ikia roosiima ngiisi nninai teedaata ngia mmannammanna Anutuuqaara kutaavaivee kiaa kiada fai yoketaama variaaravai. Ngia itaama iikiokio Anutuugo tino Yisuu Kirisiiva kooyaa tiinara suaivaki Anutuugo ngiiyara yoketaayavee tioo ngii nnutuuyauvaa ngiau aapu yapa kinai ngia yoketaama ari vookaraama variaaravai.

⁸ Ngia hama ngiingii avuuyauvaadiri Yisuu Kirisiinna teerama kiada ngia kati innara mmuduuya ruaanoo. Ngia aanna makee hama inna taivaara hama yaata utiraida innara kutaavaivee kiaanoo. Ivaaraida ngii ausa mmuduuyaiyauvo pinaama ari vookaraama yoketaikiai sirigakiaavai. Ngia itaama sirigakiaivaara hama ngia ivaara kua kiaraiivootainoo.

⁹ Ngia itaama Anutuuqaara kutaavaivee ki-
aivaara ivo irisaivaa ngii vitoo yoketaivau ngii
yapa kiaivo ngiisi vainoo.

10 Anutuugo ngii vitoo yoketaivau yapaanaraivaara nnaaruaa vaidi forofetaiya inna yanaivau tuqinnama buaidada teeda ivaara ngiari yapara ngiari yaparairavai. Anutuugo kati yoketaama variraivaa ngii minaraivaara iya kiaa kookieeravai.

11 Yisuu Kirisiinna Mmannasaivo iyaki varuuvono nnaagiai vainara suaivaara iya kiaa mmiravai. Yisuu Kirisiiva mmamma nniitaraivaa varoo nnaagiai Anutuugaa tasipama yoketaama ari vookaraama varinaraivaara iya kiaa mmiravai. Kiaa mmuduu rikiada ii kua ivaara yanaivau buaidada teeda ivaara ngiari yapara ngiari yaparaida tunoo: Fai ivo दौरا suai iinaranee? Dataama ii suai ivo nninaranee? tiravai.

12 Ii kua kutaa iyauvaa aanna makee ngia rikiaa aayauvaa nnaaruaa vaidi forofetaiya tiravai. Iya ii kua iyauvaa tuu suaivaki hama ngiariiyara tiravai. Iya nnaagiai ngia variaya ngiini iikiaaraivaara Anutuugo kooyaa iya kiaa mmiravai. Mmannasa Yoketaivaa titooduu ngiau aapuuvakidiri tuuvoono yaagueeqaivaa vaidi vooya mmuduu ii kua kutaa iyauvaa Anutuugaa mmayaaya yoketaivakidiri ngii giaa ngii muduu rikioovaa aanna makee vaa ngia arinaima teeda rikiaanoo. Aangeraiya iyauvaa arinaima teeda rikiaaree kiaa iidada hama arinaima teeda rikiaavai.

Yoketaa tuanaaya variateeraivaara Petorooso tiravai

13 Itaama vaikiyai vaidiiya mmoori varaaraivaara teerataarakiaaneema ngiingii yaata vuatinniiyauvaki teerataarama kiatee.

Ngiingii variraivaara tuqinnama haitatuuma teeda rikiaa kiada variatee. Yisuu Kirisiiva kooyaa tiinara suaivaki Anutuuoqo kati yoketaama variraivaa ngii minaraivaara tuqinnama yaata utida faannakiatee.

¹⁴ Nnaakaraiya ngiari kaano kooya kuaivaa rikiada iikiaaneema Anutuuoqaa kuaivaa rikiada iikiatee. Ngia homo kumimakaida variaa suaivaki maisai aataruuyauvaa ngii iikiataikiai vaa ngia iikiyaiuvaa sa kava iikiatee.

¹⁵ Sa itaama iirama kiada Anutuuoqo ngii maavee tiraivo yoketaa tuanaavai varineema ngieeta yoketaama varida ngiengie iikiaa aataru mmuakiaayauvai yoketaama nnaasu iikiatee.

¹⁶ Anutuuoqaa kua fafaaraivo vainno tinoo: Na yoketaa tuanaavai variauvaara ngieetaatama yoketaa tuanaaya variatee, tiivaara mo ngieeta itaama iikiatee.

¹⁷ Anutuuoqoono mmuakiaa gioonna kiaapuyua ngiari iikiaa mmooriiyauvaa irisaiyauvaa mmuaavai mmuaavai safuuma ngiari mminaravai. Ivaara ngia innara yaaku varada innara Napoo-o tiraiya aa suai mmatayaa variaara suai aavaki inna mmemmaana vida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmiatee.

¹⁸ Vaa ngia rikiada taavai. Ngii giokiaiya mmatayaa diaa aataru kuminaiyauvaa ngii vitauyauvaa ngia iikiarainnoo kiaa Anutuuoqo vaa ngii yookaama kioo ngii viteeravai. Ivo hama taikaanara mmatayaa diaa mminnaa sikau gooraivaannee vara sikau sirivuaivaa roosuvaadiri ngii yookaama kioo ngii viteeravai.

¹⁹ Ivo Yisuu Kirisiinna kiau yoketaa ari

vookarauvaadiri ngii yookaama kioo ngii viteeravai. Gioonna kiaapuuya ngiari mminnamminnaa maisaiyauvo iya rummua apu kiooyauvaara puara sipisiipa nnaakara yoketaivaa ruputu kiooduu kiauvo tuuneema Yisuunna kiauvo tiiravai.

²⁰ Nnaaru hama ngiau mmata uu suaivaki Anutuuoqo Yisuu Kirisiinna mmataama kioo aa nnaagiai suai aavaki ngiiyaroo tioo titooduu kooyaa tiiravai.

²¹ Anutuuoqo ivo putuuvakidiri inna vitoo ari tasipama yapa kiooduu yoketaama ari vookaraama variravai. Ivaara ngia Anutuuoqara mmannammanna kutaavaivee tida ivo ngii tuqinnaanaraivaara faannaida variaavai.

²² Vaa ngia Anutuuoqaa kua kutaivaa rikiada uuvaara ngii variraiyauvo yoketaayauvai vainoo. Yoketaayauvai vaivaara ngia ngii seena vaa ausa hanigiayara kutaa tuanaa mmuduuya ruaavai. Ivaaraida ngiingiiyara ngiingiiyara tuqinnama yaagueeqama mmuduuya ruatee.

²³ Ngia Anutuuoqaa kua kutaivo tupatupaa vaivaa rikiada hanigiada nnaakara meedi karaasa mmatakaiya roosiima variaano. Ngii kaano kooya putuaaraiyaano hama kava ngii mmataavai. Anutuuoqaa kua kutaivo hama taikaanaraivoono kava ngii mmataivai.

²⁴ Aa kua aavaara Anutuuoqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Mmuakiaa mmatayaa diaiya
iia ikiauvaa roosiima variaavai.
Iya mmatayaa iira aataruuyauvo
maura pairaivaa roosiima vaivai.

Ikiauvo aasannaikio
maura pairaivo tasisieenno tuoo kuaivai.

²⁵ Udaanga Anutuuqaa kuaivo hama itaama
vaivai.

Ari tupatupaa nnaasu vaivaivee.

Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai. Ii kua ivo
inna Anutuuqaa mmayaaya yoketaivovee. Vaidi-
iya vaa ivaa kooyaa kiaa kookieema ngii giaa ngii
miaavaivee.

2

*Anutuuqo Yisuunna sikau roosiivaa
mmataama*

*kioovaara ta tupatupaa variraivaa
varaunnvai*

¹ Ivaaraida ngiiiki vai mminnamminnaa
maisaa mmuakiaayauvai pikiaatee. Unnakua
tira aataru mmuakiaayauvai pikiaatee.
Haumaki maisa mmooriivaa iida kooyaa
yoke kiaa kiada yoketaa mmooriivaa iikiaa
aataruuvaa pikiaatee. Ngii seenaiya ngii
yaataraiivaara ngii nnannateera aataruuvaatama
ngii seenaiyayaadiri ngiengieenoo koonnama
yaata utida unnakua tira kua aataruuvaatama
pikiaatee.

² Ngia nnaakara meedi ikiataa mmatakiaiya
roosiima varida iya nnaammara rataaneema ngia
Anutuuqaa kua safu tuanaivaara ratada varida
nnaamma nneerayaama nnaatee. Ivaa nneedada
yokeekio Anutuuqo ngii vitoo aataru yoketaivau
yapaanaraivaara ivaa nneedaa yokeekiatee.

³ Ngii Udaanga Yisuu Kirisiiva ngii tuqinnaivaa vaa ngia arinaima rikiada taivaara itaama iikia-tee.

⁴ Ivaaraida innasi nnida variatee. Nnaaru nnau heekeera vaidiiyaano yoketaa sikau voovai haitatuuma teeda maisainoo kiaa kiada kagaari kioodoo vaidi voovono haitatuuma too yoke-taavaivee kiaa kioo vareeravai. Ivaa roosiima ii sikau ivo Yisuunnara mmataama kiaikio ivo ari vookaraivono tupatupaa hara kioo varinoo. Vaidiyya inna teeda maisavaivee kiaa kiada kagaari kioodoo Anutuuqoono yoketaavaivee kiaa kioo viteeravai.

⁵ Vaidiyya sikauyauvaa varada nnauvaa heekoneema ngia vaa Mmannasaivo ngiiki variyya Anutuuqoono ngii vitoo ari Mmannasaivo varira nnauvaa heekaanaravai. Heeka kinai ngia nnaaruaa vaidiyya Anutuuqaara kati puara hudooya roosiima gioonna kiaapu yoketaa tuanaaya varida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmida variaaravee. Yisuu Kirisiiva ngiiyara kati putuuvaara ngia ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa Anutuuqaa mmuuyauvaa ivo too fai yoketaavaivee tinaravai.

⁶ Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Taatee. Na yoketaa sikauvaa
 niniiniee kiaa mmataama kiee
 ivaadiri ipunnaivaki harataa kiee
 nnau yaagueeqaivaa
 yoosinna Sioona ivaki heeka kiauvai.
 Gioonna kiaapu voovono
 vaidiivo sikau yoketaivaa roosiivaa
 kuaivaa arinaima rikioo

innara kutaavaivee tiivo
fai hama inna mmamma maisainaravaivee.

Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

⁷ Vaa ngia ausa hanigieeraiya ii sikau ivaara yoketaa ari vookaraivaivee kiaanoo. Hama ausa hanigieeraiya hama itaa kua kiaavai. Kua fafaara voovai vainno ivaara tinoo:

Vaidiyya ii sikau ivaara
maisa sikauvaivee kiasa kiada kagaari kioovo
nnaagiai nnau ipunnaivaki
ari vookaraama yaagueeqama vainoo, tiivai.

⁸ Kua fafaara voovai vainno ivaara tinoo:

Ii sikau ivo vaidiyya mmaara vai sikauvai.
Fai ivaudiri iya haruruaaravai.

Iya haruruateera iya mmaara sikauvai
vainoo, tiivai.

Iya inna kuaivaa rikidaata yaatara kiada hama iikiaivaara haruruaavai. Iya itaama iikiaaravaa vaa Anutuuoqo tauraa too aikioovaivee tiravai.

⁹ Itaama vaikiainnaata ngieenoo Anutuuoqo ngii mmataama kiai gioonna kiaapuya variaanoo. Nnaaruaa vaidiyya Anutuuoqaa nnauvaki mmoori varooya roosiima ngia ngii kieetaivaa Anutuuoqaa mmooriivaa nnaasu iida varida variaanoo. Ngia Anutuuoqaa gioonna kiaapu yoketaa tuanaaya in-naniya nuunama variaanoo. Anutuuoqo yoke-taa ari vookarau mmooriivaa uuvaa ngia kooyaa gioonna kiaapuuya vitaakiateeraivaara ivo ngii mmataama kieeravai. Vaa ivo upisiivakidiri ngii maavee kiasa ngii vitoo ari mmeekia ari vookarau-vaki ngii yapa kieeravai.

¹⁰ Tauraa ngia hama Anutuuoqaa gioonna kiaapuya variravai. Aanna makee vaa ngia

inna gioonna kiaapu tuanaaya variaanoo. Ivo ngiiyara kati boo tiraivaa tauraa ngia hama rikieeraida aanna makee vaa ngia arinaima rikiada hanigiada yoketaama variaanoo.

Ta Anutuuqaa mmoori vareeraiya variaunnanoo

¹¹ Ni seena na ngiiyara mmuduuya ruauyaso, ngia mmataivau varida hama mmaayootaiya roosiima variaanoo. Ngia ngiari voopinnaiya vo yoosinnaiyauvaki nuaida varida variraiya roosiimaida variaanoo. Ivaara na yamaa kua yamaa kua ngii giaa ngii miee kiaunoo. Ngii mmammaiyauvo iikiatai aataruuyauvaara ngii iikiatee tinai sa iikiatee. Fai ngia iikio itai aataruuyauvoono vaidi kaanaivaata rapinaravai.

¹² Ngia hama ausa hanigieeraiya tasipama safuuma varida mmoori yoketaivaa iikiatee. Fai ngia itaikiai iya kua pinaa vooyauvai ngiiki kuminayaa yapaaree kiaa kiada teekiai vaa ngia yokeeta mmoori ari vookaraivaa iikiaivaa taaravai. Fai yapooma Yisuu Kirisiiva kava tiinara suaivaki mmoori yoketaivaa ngia iikiaani taivaara iya Anutuuqaara kua yoketaivaa kiateeraivaara iya tasipama safuuma varida mmoori yoketaivaa iikiatee.

¹³ Ngia Udaanga Yisuu Kirisiinnaroo tida ngiingii kieeta mmatayaa diaiyara ti kietayavee kiaa kiada iya mmemmana vida iya kiaa mmooriiyauvaa iikiatee. Ngii kieeta nnoonna nnutu ruaivaa kuaivaa rikiada

¹⁴ kiisa kiisa kieeta vaidi ivo yapa kaiya kuaiyauvaatama rikiaatee. Iya maisa mmooriivaa iikiaiya irisai maisaivaa mmida

safu mmooriivaa iikiayara kua yoketaivaa kua mmiaaraivaara ngiari kieeta nnoonnaivo iya yapeeravai.

¹⁵ Vaidi kumimakaiya koonnama yaata utida sabi kua kiaivaa pikiaateeraivaara ngia mmoori yoketaivaa iida ivaadiri iya kua kuaivaa ataruutee. Ngia itaama iikaa aataruuvo inna Anutu-uqaa yaata tinniivau vai aataruvai iikiaavai.

¹⁶ Ngia mmamma dummukiara kati yoketaama variaivaa roosiima hara kiada variatee. Ngia itaama varida kava mminnamminnaa maisaivaa varaivaara yaata utida kiaanoo: Ta mmamma dummukiara yoketaama variaunnaivoono ii aataru ivaa fai rummua apinaravaivee, kua aataru ivaa sa iikiatee. Ngia vaidiiva sikaunnaadiri yookaama kioo viteera gioonna kiaapuuya roosiima Anutu-uqaa mmoori vareera gioonna kiaapuya hara kiada variatee.

¹⁷ Mmuakiaa gioonna kiaapuuya avaiyauvaa rikiada iyara yoketaayavee kiatee. Ngiingii seena vaa ausa hanigieeraiyara mmuduuya ruutee. Anutu-uqaa mmemmaana vida inna kuaivaa rikiaatee. Ngii kieeta nnoonna mmatayaa variivaa avaiyauvaa rikiada innara yoketaavee kiatee.

Yisuu Kirisiiva mmamma niitaroovaa varoneema

teeta varaaravee

¹⁸ Ngia sikaunnaadiri yookaama kiada viteera gioonna kiaapuuya ngia tuqinnama ngii haitaturaiya kuaiyauvaa rikiada iikiatee. Iya kua mmuakiaayauvai sa pikiaatee. Sa yoketaama ngii haitatuunno ngii tuqinnai vaidiivaa kuaivaa

nnaasu rikiada iikiatee. Vaidi avaikaraivo ngii haitatuuraivaa kuaivaata rikiada iikiatee.

¹⁹ Mo fai ngia Anutuuqo yaata utiivaugiataama yaata utuaivaara iya mmamma nniitaraivaa kuminayaa ngii miaivaa varada mmannammanna yaagueeqama varikio fai Anutuuqo ngiiyara yoketaayavee tinaravai.

²⁰ Ngia mmoori maisaivaa iikiaani iya ngii ruputuaani rikiadaata yaagueeqama varida ngia mmamma nniitaraivaa varaivaara gioono ngiiyara kua yoketaivaa tinaranee? Ai hamavee. Ngia mmoori yoketaivaa varaani iya ngii ruputuaani rikiadaata yaagueeqama varida ngia mmamma nniitaraivaa kuminayaa varaivaara fai Anutuuqo ngiiyara yoketainaravai.

²¹ Gionna kiaapuuya mmoori maisaivaa ngii mikiai rikiadaata yoketaama variateeraivaara Anutuuqo ngii maavee tiravai. Ngia innanikaraama iikiateeraivaara Yisuu Kirisiiva ariinoo kati ngiiyara mmamma nniitaroovaa varoo ari aataruuvaa ngii vita vitairavai.

²² Ivoono hama mminnamminnaa maisaivaa varoo hama unnakua tuduu gionna kiaapuuya rikieeravai.

²³ Iya kua maisaivaa inna tuduu rikioo hama ivo sai kua maisaivaa tiravai. Iya mmamma nniitaroovaa inna mmuduu rikioo hama ivo mmamma nniitaroovaa irisaivaa iya mmnaraivaara kua tiravai. Hameetavee. Ivo Anutuuqaara yaata utuoo tunoo: Fai kua pinaivaara diraivoono niyara kua tioo safuuma radudaanaravaivee, kua kioo faannairavai.

²⁴ Yisuu Kirisiiva ariinoo ti mminnamminnaa

maisaiyauvaa varooduu inna mmammaivau kaayau ti mminnamminnaa maisaiyauvo suvuau kiooduu yatari sagaivau putiravai. Vaidi putiraiya hama mminnamminnaa maisa vareerayaama ta titi mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hama kava vareeraida ta safuuma variaaraivaara ivo yatari sagaivau putiravai. Vaidiyya inna mmammaivau ruputuduu uudaiyauvo vainno maafauvaara ti mminnamminnaa maisaiyauvo taikooduu ta yoketaama variraivaa vareeravai.

²⁵ Puara sipisiipaiya kumimakama rada raubiriima kiooneema itaama ngia tauraa variravai. Aanna makee ngia kava vara ranada ngii Haitatuuraivo ngii vaidi kaanaiyauvaa Vara Hiri Diivaasi ngiaavai.

3

Petorooso nnaata vaati vareera aataruuvaara tiravai

¹ Ngia gioonnaiya ngiingii vaatiiya kuaivaa rikiada iya mmemmaana kuatee. Mo ngii vaati vooya hama Anutuuqaara kutaavaivee kaiya ngia safuuma variaivaa teeda ngiari ausaiyauvaa hani-giaateeraivaara iya kuaivaa rikiada iya mmemmaana kuatee. Fai ngia hama ivaara kua tiraida kati safuuma variaivaa iya ivaa teeda ngiari ausaiyauvaa hanigiaravai.

² Fai ngia safuuma varida Anutuuqaara yoke-taikiai iya ngii teeda ngiari ausaiyauvaa hani-giaravai.

³ Ngia sa kumina mmamma mmaanaivau fun-nukama kiada ivaara yaata utida ta yoketaayavee

kiatee. Sa ngiingii kieeta yausiyaauvaa fiyama kiada goora mminnaiyaauvaa rutaku kiada uyira raira yoketaiyaauvaa uyu rau kiada iyauvaara sirigakiatee.

⁴ Sa ivaara yaata utirama kiada ngiingii aakiaa tuanaiyauvaara yaata utida yoketaama variatee. Ausa nuufaivaa tasipama tirooma varira aataru-uvo ngiiki vaivo inna yoketaa aataruvai. Fai hama taikaanaravai. Ii aataru ivo Anutuuga avuuvau yoketaa ari vookaraivai vaivai.

⁵ Nnaaru varuu gionnaiya ii aataru ivaa iida yoketaaya variravai. Iya Anutuugaara yaaguee-qaida iva kua kiaa teerama kioovaara faannaida itaama yoketaama variravai. Iya ngiari vaatiiya kuaivaa rikiada iya mmemmaana viravai.

⁶ Nnaaruaa gionnaivo Saraava itaama variravai. Ivo ari vaati Aparahaama kuaivaa rikioo iinno innara tunoo: A ni haitatuuraikuavee, tiravai. Ngia hama vo mminnaavaara aaturama kiada safuuma yoketaama variaya vaa ngia Saraanna raunnaapu tuanaaya variaanoo.

⁷ Mmuaikaraama ngia vaidiia ngiingii nnaataiya tasipama yoketaama variatee. Iya mmamma mmuyaiyauvo hama yaagueeqaivaara yaata utida iya kuaivaa rikiada iyara yoketaa aataruuvaa iikiatee. Anutuugo tupatupaa variraivaa kati ngiitaata iyaatama ngii miivaara yaata utida iya tasipama yoketaama variatee. Sa aataru voovono ngii yaaku vareeraiyaauvaa uuda rammuaiveeraivaara ngia itaama yoketaama variatee.

Ta yoketaa mmooriivaa iikiaunnaivaara

mmamma nniitaraivaa varaunnavai

⁸ Aa nnaagiai kua aavaa rikiaatee. Ngia mmuakiaaya mmuaa yaatavai varada mmuaa ausavai varada variatee. Ngiingii kata vayaiyara mmuduuya ruaaneema ngia ngiingiiyara ngiingiiyara mmuduuya ruatee. Ngiingiiyara yaata utida adida varida ngiingiiyara ngiingiiyara tuqinnaatee.

⁹ Gioonna kiaapu vooya maisa aataruuvaa ngii iikiai sa sai iikiatee. Iya kua maisaivaa ngii tikiai sa kua maisaivaa sai kiatee. Sa itaama iirama kiada iya aataru maisaivaa ngii iikiai yara kua yoketaivaa sai kiatee. Anutuuoqo ngiiyara yoke-tainai ngia yoketaama variateeraivaara ivo ngii maavee tiravai. Ivaara ngia sai kua yoketaivaa kiatee.

¹⁰ Ivaara Anutuuoqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Gioonna kiaapu voovoono sirigainno varioo hokobama varinaree kiasa maisa kuaivaa pikioo
unnakua tiraivaa pikiaivee.

¹¹ Maisa aataruuvaa mmooka hanigia mmioo yoketaa aataruuvaa nnaasu iikiaivee.
Ausa nuufa aataruuvaara puruoonnonno too ivau nnaasu variaivee.

¹² Udaanga Anutuuoqoono safuuma variraiyara haitatuunno varioo
iya yaaku vareeraivaa makemakee rikiaivaara
itaama variaivee.
Ivo maisa mmooriivaa iikiai yara hama inna yoketaivaara itaama variaivee.

Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

¹³ Fai ngia safu aataruuvau mmannammanna purua rada vikio dee gioonna kiaapu voovoono mmoori maisaivaa ngii minarannee? Hameetavee.

¹⁴ Fai ngia safu aataruuvau kuaivaara gioonna kiaapuuya mmamma nniitareeraivaa ngii mikio fai Anutuuoqoono ngiiyara yoketainaravai. Iya mmoori maisaivaa ngii miaara iikiai sa iyara aatuuda sa ngii ausaiyauvo mmuaarareenai pinaama yaata utuatee.

¹⁵ Yisuu Kirisiinnara tuqinnama yaata utida innara kiatee: Ti Udaangaivovee, kiatee. Ngia Yisunnara kutaavaivee kiasa kiada innara faannaki-aivaara gioonna kiaapu voovoono ivaara ngii yaparainai mmuakiasa suai inna kua sai kiaraiyauvaa mmuaanaa ngiingii yaataiyauvaki teerama kiatee.

¹⁶ Fai ngia kuaiyauvaa sai kiaaree tida inna avuuvaki teeda vaida tirooma kiada kua kiatee. Ngia itaama iida ngii yaata utiraiyauvo yoketaayauvai nnaasu vainai variatee. Ngia Yisuu Kirisiinna nnaagiasa nuairaiya ngia safu-uma variaivaara gioonna kiaapu vooya ngii-yaadiri koonnama yaata utida unnakuaiavaa kiasa kiada ngiari kuaivaara iya mmamma maisaki-aiveeraivaara itaama ngii yaata utiraiyauvo yoketaayauvai nnaasu vainai yoketaama variatee.

¹⁷ Ngia mmoori yoketaivaa iikiaivaara mmamma mmuaararavai. Ngia mmoori maisaivaa iikiaivaara mmamma mmuaararavai. Fai Anutuuoqo eeo tinai ngia mmoori yoketaivaara mmamma mmuaararavai varaivo mmoori maisaivaara mmamma mmuaararavai varaivaa yaataravai.

¹⁸ Yisuu Kirisiiva safuuma varuuvoono mmuaa suai nnaasu hama ngia safuuma variaya ngii mminnamminnaa maisaiyauvaara putiravai. Ivo ti vitoo Anutuuqaasi ti yapaanaraivaara tiyara putiravai. Vaidiyya inna nnabaivaa ruputu kioodoo Anutuuqo tuduu vaidi kaanaivo kava diiteeravai.

¹⁹ Diitoo oro mmannasaiya oovi yoosinnaivaki varuuyaataama ari kuaivaa kiaa mmiravai.

²⁰ Ii mmannasa iya nnaaru varuuya Anutuuqaa avaiava hatokooya mmannasayavee. Nnaaru Nuvuaava varuu suaivaki iya Anutuuqaa kuaivaa rikiadaata yaatareeravai. Ii suai ivaki Nuvuaava nnooriyaa nuaira nnauvaa heekoo varuduu Anutuuqo iya ausa hanigiaateeraivaara faannainno varududuu hama iya inna kuaivaa rikiada iiravai. Gionna kiaapu kiisakiangii yaaku saivai kara-saidiri taaravooma nnooriyaa nuaira nnauvaki varuduu hama nnooriivo iya raputuduu rikiada iya ivaki yoketaama variravai.

²¹ Ii nnoori ivaa Anutuuqo mmataama kioo nnoori vareeraivaara tiravai. Ii nnoori varaa ivaudiri Anutuuqo ngii vitoo yoketaivau ngii yapaivai. Ii nnoori vareera aataru ivo ngii mmammaivaki kainaama vaivaa hama finivai. Ii aataru ivaudiri ngia ngiingii yaata utiraivaki rikiaavo hama ngii mminnamminnaa maisaataivaara ngia Anutuuqaata kua kutaivaa kiaavai. Yisuu Kirisiiva putuuvakidiri kava diitooavaara Anutuuqo ngii mminnamminnaa maisaiyauvaa ruga kioo ngii vitoo yoketaivau yapaivai.

²² Vaa Yisuu Kirisiiva ngiau aapu vioo Anutuuqaa yaaku yaadudainningiaa hara kioo varioo

ngiau aapu mmuakiaa aangeraiyaraatama ngiari seena yaagueeqa kieetaya variyaiyaraatama di-noo.

4

Gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiya ari vookaraama variaavai

¹ Yisuu Kirisiiva ngiiyara mmamma nniitaroovaa varoovaara yaata utuatee. Ivo mmamma nniitaroovaa varoo yaata utuuvaa roosiima ngiingii aakiaiyouvaki yaata utida yaagueeqakiatee. Gioonna kiaapu voovoono mmamma nniitaraivaa varaivoono hama mminnamminnaa maisaivaara yaata utuoo varaivai. Vaa pikiaivai.

² Ivaara ngia mmatayaa varida aa suai aavakidiri varia rada vidada sa ngii aakiaiyouvakidiri ngii iikiataira aataruuyauvaara yaata utida iikiatee. Anutuugo yaata utiivaugiataama yaata utida ivaa nnaasu iikiatee.

³ Vaa ngia tauraa hokoba suai varida kumimakairaiya iira aataruuyauvaa iikiaavai. Ngia varida ngiingii mmammaiyauvaara nnaasu yaata utida makemakee sabi heera aataruuvaa iikiaavovo mminnamminnaa maisaiyouvaa ngii varaataikiai ngia varaavai. Ngia kapikarai nnooriivaa nneeda kumimakaida varida makemakee buusaivaa nneeda varida nnoori kapikaravaa nnaaraivaara nuunaida varida unnakua anutuuyauvaa Anutuugo ooqoo tuuyauvaa ngia ngiingii ausa mmuduuyaiyouvaa mmiaavai.

⁴ Anna makee gioonna kiaapu kumimakaiya ngia hama iya tasipama itaama sabi koonnama

varida iikiaivaara iya nnikiaraida ngiiyara maisayavee kiaanoo.

⁵ Inna aikioovee. Fai yapooma iya Anutuugaa avuuvau kua pinaivaki dida vaidan ngiari iikiaa mmooriiyauvaara innaata kua kiaravai. Anutuugo gionna kiaapu putiraiyaata variyaiyatama iikiaa mmooriiyauvaara iya yaparainaraivaara vaa teerama kioo varinoo.

⁶ Ivaara Yisuu Kirisiiva gionna kiaapu vaa putuuyaatama mmayaaya yoketaivaa kua mmi-ravai. Iya mmatayaa varuu suaivaki mmuakiaa gionna kiaapuuya ngiari mminnamminnaa maisaiyauvaa irisaiyauvaa vareerayaama vaa iya ivaa varada putiravai. Iya nnaagiai mmanna-saiyauvo varuu suaivaki Anutuugo varirayaama iya variateeraivaara Yisuuva mmayaaya yoke-taivaa iya kua mmiravai.

Anutuugo ngii mii aataru mmooriiyauvaa ngia tuqinnama iikiatee

⁷ Mmuakiaa mminnamminnaiyauvo taikaanara suaivo aavaa vainima nninoo. Itaama vainai rikiada ngia yaaku varaaraivaara ngiingii yaata utiraivaki safuuma yaata utida ngiingii variraivaara tuqinnama kiada varida haitatuukiatee.

⁸ Aa mmuakiaa aataruvai yaatareera aataru aavaa iikiatee. Ngiingiiyara ngiingiiyara yaagueeqama mmuduuya ruatee. Mmuduuya rira aataruuvono kaayau mminnamminnaa maisaiyauvaa rummua apu kiaanaraivaara ngiingiiyara ngiingiiyara mmuduuya ruatee.

⁹ Ngii seenaiya ngiisi nnikiai ngia nnau mmaataiyauvaa iya kati mmi kiada sa ivaara yaata utida nunuraanuraikiatee.

¹⁰ Ngia aikiooma iikiaara aataru mmooriyauvaa yaagueeqaiyauvaa Anutuuoqo mmuaavai mmuaavai kati ngii miiyauvaa ngii seenaiya yoketaama variateeraivaara iyara iikiatee. Ngia ngiingii mminnaa yoketaiyauvaa haitaturayaama tuqinnama Anutuuoqo ngii mii mmoori ari vo kara ari vookaraiyauvaa haitatuuda iikiatee.

¹¹ Anutuuoqaa mmayaayaivaa kiasa mmira vaidi voovono tuqinnama Anutuuoqaa kua tuanaivaa kiasa mmiaivee. Ari seenaiyara haitatuura vaidi voovono tuqinnama Anutuuoqo ari yaagueeqaivaa inna mmiivaugiataama haitatuukiaivee. Anutuuoqaa nnutuuvo ngiau aapu vakiaiveeraivaara Yisuu Kirisiinnara yaagueeqararama kiada iida itaama iikiatee. Anutuuoqaa nnutuuvo ngiau aapu tupatupaa vaikio inna yaagueeqaivo tupatupaa vakiaivee. Kua kutaa.

Ngia Yisuunnanikaraama mmamma nniitaraivaa varaavai

¹² Ni seena na ngiiyara mmuduuya ruauyaso, ngia Anutuuoqaa mmooriivaara ngii tasipama variaya ikia roosiira maisa mmooriyauvaa ngii iida taaree kiasa kiada ngii mikiai sa nnikiaraakiatee. Sa yaata utida kiatee: Hama ta taunna mmuaararai ari vookarai voovai tiisi nnino, kiasa kiada ivaa teeda nnikiaraakiatee.

¹³ Sa itaama nnikiarairaida Yisuu Kirisiinnanikaraama mmamma nniitareeraivaa

varaivaara sirigakiatee. Ngia Yisunna oyai ari vookaraivo kooyaa vainara suaivaki sirigaida ausa yoketaivaa tasipama variaaraivaara aanna makee mmamma nniitareeraivaa varadaata varida sirigakiatee.

¹⁴ Ngia Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuya variaivaara fai gioonna kiaapuuya maisa kua maisa kuaivaa ngii tikiai sa ivaara yaata utuatee. Ngia itaama variaivaara Anutuuoqo ngiiyara yoketaivoo. Anutuuoqaa Mmannasa Yoketaa ari vookaraivo ngii tasipama variivaara Anutuuoqo ngiiyara yoketaivoo.

¹⁵ Mo fai mmamma mmuaararaivo ngiisi nninai sa aa na tinara kua aavaugiataama iida varaa-tee. Sa vaidi voovono vaidi voovai ruputino putuaivee. Sa ivo mmuara varoo kaayau ari vookarai maisamaisai mmooriivaa iikiaivee. Sa ivo ari seenaiya kuaivaa mmuara varoo sabi kua sabi kua kiaivee. Ivo ii aataru iyauvaara mmamma mmuaararaivaa vareevoora sa itaama iikiaivee.

¹⁶ Mo ngia vaa ausa hanigiaiya Anutuuoqaa aataruuvau nookiaivaara mmamma mmuaararaivo ngiisi nninai sa ivaara mmamma maisakiatee. Ngia Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuya variaivaara Anutuuoqaa kua yoketaivaa kiatee.

¹⁷ Anutuuoqo mmuakiaa gioonna kiaapuuya yapairaa suaivo vaa nninoo. Fai ivo ari gioonna ki-aapu tuanaiananaa tauraa yaparainaravai. Mo fai tauraa ivo ti yaparama kioo nnaagiai hama inna kua mmayaaya yoketaivaa rikiada iikiyaiya yaparainai mo fai iya dataama variaarannee?

18 Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Fai gioonna kiaapu safuuma variyaiya
 Anutuuqo iya vitoo
 yoketaivau yapaanaraivaa varaaraivaara
 iikio
 iya mmuaarareenainnaata iidada varaara-
 vai.
 Mo gioonna kiaapuuya
 hama Anutuuqaa kuaivaa rikiada
 kaayau mminnamminnaa maisaiyauvo iya
 suvuaiya
 fai iya dataakiaarannee?

Anutuuqaa kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

19 Itaama vaikiai ngia Anutuuqo ari yaata utiivaugiataama iida mmamma mmuaararaivaa varaiya ivo ngii iima kioo hama ngii pikiaivaara yaata utida ti tuqinnaanaravaivee kiaa kiada ngii mmamma mmuyai mmuakiaavai inna mmida mmoori yoketaivaa iikiatee.

5

Ngia vaidi kieetaiya Anutuuqaa gioonna

kiaapuuyara tuqinnama haitatuukiatee

¹ Na vaa ausa hanigiiaiya kieeta vaidivai vari-aunoo. Ngiiikidiri vaa ausa hanigiiaiya kieeta vaidiyya neenoo yamaa kua yamaa kua vooyauvai ngii giaa ngii miaunoo. Vaa na nini avu-uvaadiri Yisuu Kirisiiva mmamma nniitaroovaa varoovaa teeravai. Fai Yisuu Kirisiinna oyai ari vookaraivo nnaagiai kooyaa vainai fai neeta ngieetama varaaravai.

² Puara sipisiipara haitatuuraiya roosiima gioonna kiaapu vaa ausa hanigiooya Anutuuoqo ngii muuyara tuqinnama haitatuukiatee. Anutuuoqaa iikiataivaugiataama ii mmoori iyauvaa iikiaaraivaara yoketaakiatee. Ngia iikio ngii pirisainainnaata iikiaarainnoo. Sa sikau varaaraivaara nnaasu yaata utida ngiingii mmooriiyauvaa varaatee. Ngii iikiatainai gioonna kiaapuuyara yaagueeqama kiada varaatee.

³ Anutuuoqo ngii muu gioonna kiaapuuyara sa kieeta pinaaya dida vaid a iya yaataraatee. Ngia tirooma yoketaama varira aataruuvaa iida iya vitaikiai taatee.

⁴ Fai ngia itaama iikio gioonna kiaapuuyara Haitatuura Kieeta tuanaivo kooyaa tiinai ngia irisai ari vookaraivo hama taikaanaraivaa varaaravai.

⁵ Mmuai karaama ngia vaidi karaasaiya vaidi yokovaiya mmemmaana kuatee. Ngia mmuaki-aaya ngiingii seenaiya mmemmaana vida iya tasipama adida variatee. Ivaara Anutuuoqaa kua fafaaraivo vainno tinoo: Gioonna kiaapuuyara ngiariiyara mannaka kaiya Anutuuoqo too iyara ooqoo tiivai. Gioonna kiaapu vooya adida varida hama ngiariiyara mannaka tiraiya Anutuuoqo kati iyara yoketaama yaata utivaivee. Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

⁶ Itaama vainai Anutuuoqo yaagueeqama ngii haitatuuvaara inna mmemmaana adida variatee. Ivo mmataama kioo suaivaki ariinoo ngii nnutuuyauvaa ngiau aapu yapaanaraivaara inna mmemmaana adida variatee.

⁷ Ivo ngiariiyara yaata utuoo tuqinnoo variivaara

ngii mmuaararai mmuakiaayauvai innayaa yapa kiatee.

⁸ Fai mmaraaravaa nnutuuvo raiyoonaiivo pinaama akua kiaa roo nuainno varioo ari fayaiya gutu nnaanara buaama roo nuaineema ngii nnammutuaa Sataango gioonna kiaapuuyara itaama iinno varinoo. Ivaaraida tuqinnama yaata utida haitatuuda variatee.

⁹ Innara ooqoo kiatee. Anutuuqaara kutaavaivee kiaivaa puaisa utida innara ooqoo kiatee. Vaa ngia rikiaavai. Ngii seena vaa ausa hanigieeraiya mmuakiaa mmatavau variyaiya mmuaakarai mmamma mmuaararaiyauvaa varaivaara innara itaama ooqoo kiatee.

¹⁰ Anutuuqo kati ngiiiyara yoketaama yaata utiivoono Yisuu Kirisiiva ngiiki variivaara ari yoosinna ari vookarai tupatupaa variraivakira ngii maavee tiivaivee. Fai ngia kiisa suai mmamma mmuaararavaa varakio ivo ariinoo iinai ngia yoketaa tuanaaya varida hama harurirama kiada inna yaagueeqaivaura yaagueeqama kiada variaaravai.

¹¹ Anutuuqaa yaagueeqaivo tupatupaa itaavai nnaasu vakiaivee. Kua kutaa.

Petorooso nnaagiai kua yoketaivaa gioonna

kiaapuuya kiaa mmiravai

¹² Na aa paanna kua aavaa Siraasaa kiaa mmi-auko ngiini fafaara rainoo. Na inna tauko ivo ausa hanigiai vaidivoono Anutuuqaa mmoori-ivaa hama pikieerainno yaagueeqama iivai. Ngia yaagueeqama variateeraivaara na yamaa kua yamaa kua tiee aa kua aavaa ngii giaa ngii miaunoo.

Anutuuqo kati gioonna kiaapuuyara yoketaama yaata utiraivo kutaa tuanaavai vaivaara na ngii giaa ngii miaunoo. Ivaara rikiada puaisa utida yoketaama variatee.

¹³ Vaa ngii seena ausa hanigieeraiya Anutuuqo ngii roosiima ariinnee kiasa mmataama kiooduu yoosinna Bapuroona Anutuuqaa nuunama variayaano ngiiyara yaata utida boo kiaavai. Marakaava na Anutuuqaa kuaivaa kiaaduu rikioovaara ni mmaapu tuanaavai variivoono ngiiyara yaata utuoo boo tiivai.

¹⁴ Ngia ngiingii seenaiyara mmuduuya ruaivaara iya teeda iya yaakuuyauvaa rumisiatee.

Ngia Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuya Anutuuqaa ausa nuufaivo mmuakiaaya ngii tasipama vakiaivee.

Karaasa Yeena Rau Kioo Kuaivovee
The New Testament in the Waffa Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Waffa long Niugini

copyright © 1975 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waffa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

4da5455c-4c87-58ee-a650-bb37acea5bca